

แนวทางการส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษา^{*} GUIDELINES FOR PROMOTING THE AUTONOMOUS SCHOOL

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ Somsak Donprasit

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา Office of The Education Council, Thailand

Corresponding Author E-mail: ssdonprasit@gmail.com

บทคัดย่อ

ความเป็นอิสระของสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษามาจากแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เน้นการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรงเพื่อให้สถานศึกษารับผิดชอบและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างอิสระและคล่องตัว รับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการ ภายใต้หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบถ่วงดุล มุ่งให้มีการตัดสินใจร่วมกันในระดับโรงเรียน ระหว่างกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษาและกลุ่มผู้รับบริการการศึกษา โดยให้อิสระในการตัดสินใจทั้งด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การเงิน และพัสดุ และการบริหารทั่วไป หลักความเป็นอิสระของสถานศึกษา ต้องมีความยืดหยุ่น ตามสภาพความพร้อมและบริบทของแต่ละสถานศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกัน และต้องมีกลไกการสนับสนุนที่ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ คือมีการบริหารโดยองค์คณะบุคคล พัฒนาและสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมบริหารงานและมุ่งสร้างวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม

แนวทางการดำเนินงานและการปฏิบัติ ระดับนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการต้องประกาศนโยบายให้มีการดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาโดยการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐานระดับพื้นที่ เน้นระดับจังหวัดตามแนวคิดการบริหารเชิงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็งและเป็นเอกภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาในระดับจังหวัดและสอดคล้องเหมาะสมกับการบริหารราชการแผ่นดิน ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการระดับกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานระดับจังหวัดที่จะพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระตาม ระดับสถานศึกษา พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดอบรมหรือพัฒนาครูให้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในการจัดกระบวนการเรียนรู้

คำสำคัญ: ความเป็นอิสระของสถานศึกษา, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, ระบบการบริหารที่ทันสมัย, ระบบบริหารจัดการเรียนรู้

^{*}Received: August 25, 2022, Revised: August 29, 2022, Accepted: August 29, 2022.

Abstract

Autonomous school is part of the decentralization of administration and education management comes from the concept of school-based administration that emphasizes on direct to educational institutions in order to make educational institutions responsible and make decisions independently and proficiently. Responsible for results arising from management under the principle of decentralization, principle of participation, self-management principles, and the principle of checks and balances were set. It aims for collective decision-making at the school level between education providers and education service recipients by giving freedom to make decisions both academically personnel management finance and supplies and general administration. Principles of autonomous school must be flexible according to the readiness and context of each educational institution which is different and must have a support mechanism that meets the needs of educational institutions. Factors contributing to success is to be managed by personnel committee to develop and create an understanding of the roles, duties and responsibilities of those involved participation in management and aiming to create a shared vision and values.

Operational guidelines and practices policy Level, the Ministry of Education must announce a policy to develop the efficiency of education administration and management by promoting and supporting educational institutions to be independent and flexible. Decentralization of administration and educational management was used the province as a base at the area level emphasizing the provincial level according to the concept of spatial administration to strengthen and unity in administration and education at the provincial level. It is consistent with the administration of the state affairs which emphasizes on management at the level of management, defining guidelines for joint operations of provincial departments to develop, promote and support educational institutions to be independent according to school level. Educational institution administrators was developed to have knowledge and understanding of autonomous school administration, participate in the operation of educational institutions by participating in the preparation of action plans and organizing training or development of teachers to have the competencies and skills that necessary to organize the learning process.

Keywords: Autonomous School, School- Based Management, E-Administration, Learning Management System

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีสมรรถนะรอบด้านที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมโลก เป็นคนมีคุณภาพพึ่งตนเองและเป็นที่ยอมรับของครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลกได้ตามศักยภาพที่ได้รับการพัฒนาจากระบบการศึกษา ซึ่งตามบริบทและทิศทางการศึกษาของประเทศไทยได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติและแผนที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สามารถมุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพตามความพร้อม และสามารถนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และพัฒนาประเทศ กำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกันในทุกระดับ และตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ก็ได้กำหนดให้มีการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนเก่ง ดี และมีคุณภาพ โดยพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ตลอดช่วงชีวิต มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดี มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่นๆ ทั้งนี้ต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ทั้งทักษะการเรียนรู้และใฝ่รู้ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการในทุกระดับ ทุกประเภท โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต และการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพตามความถนัดและความสามารถ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศให้บรรลุวิสัยทัศน์ โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และมีจุดเน้นในการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพประชากรในทุกช่วงวัย แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาได้กำหนดประเด็นการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาใน 3 ประเด็น คือ สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและการจัดการศึกษา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และการปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ การปฏิรูปการศึกษา นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2569 กำหนดให้มียุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยให้มีการปรับปรุงแก้ไขและบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปรับบทบาทและภารกิจของรัฐ ความเป็นอิสระและความรับผิดชอบของสถานศึกษาสามารถตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล

สภาพการดำเนินงานที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีนโยบายปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน โดยเน้นการกระจายอำนาจ และมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 มุ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส เป็นธรรมและตรวจสอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ได้เสนอให้มีแผนการขับเคลื่อนการกระจายอำนาจแบบขั้นบันได สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารเชิงคุณภาพ พัฒนาก้าวหน้าผู้นำผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา แต่ก็มีอุปสรรคหลายประการ จากรายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบและกลไกการส่งเสริมการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2557) และการวิจัยและพัฒนารูปแบบและกลไกการส่งเสริมการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ระยะที่ 1 (พินสุดา สิริธรรังศรีและคณะ, 2549) พบว่ามีปัญหาเชิงกฎหมายเนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นส่วนราชการที่ไม่เป็นนิติบุคคลจะใช้รูปแบบการมอบอำนาจผู้รับมอบอำนาจไม่กล้าตัดสินใจการทำงานยังยึดติดกับวัฒนธรรมอำนาจ ขาดความคล่องตัวและไม่มีประสิทธิภาพตามที่คาดหวังไว้

นอกจากนี้ จากการวิจัยยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2558) ยังได้เสนอยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับสถานศึกษา ได้เสนอให้มีกลไกสร้างความตระหนักและความพร้อมในการรับการกระจายอำนาจ มีแผนและบริหารแผนการกระจายอำนาจที่ชัดเจนและมีกลไกติดตามและประเมินผลเป็นระยะ โดยให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยยึดพื้นที่ (Area based) มีวัตถุประสงค์เฉพาะ (Agenda based) และภายใต้ขอบข่ายอำนาจหน้าที่ (Function based) ของสถานศึกษาเป็นหลัก

ดังนั้น จากบริบทและสภาพการดำเนินงานที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความพยายามผลักดันให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งในเชิงนโยบาย กฎหมายและแผนดำเนินงาน แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร หากยังมีความเชื่อโดยพื้นฐานว่าการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติได้และควรมีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรง การกำหนดนโยบายให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและการจัดการจึงมีความสำคัญและเป็นจุดเปลี่ยนที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษา เหมือนนานาประเทศที่ประสบความสำเร็จเนื่องจากสถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติการโดยตรงที่จะทำให้การศึกษามีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย มีทักษะการเรียนรู้และใฝ่รู้ และมีคุณลักษณะที่ดี รับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติได้

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระของสถานศึกษา

ความเป็นอิสระของสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา มาจากแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School- Based Management) ที่เน้นการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรงเพื่อให้สถานศึกษารับผิดชอบและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างอิสระและคล่องตัว รับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการ ภายใต้หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเองและหลักการตรวจสอบถ่วงดุล มุ่งให้มีการตัดสินใจร่วมกันในระดับโรงเรียน ระหว่างกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู และบุคลากรทางการศึกษา และกลุ่มผู้รับบริการการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน และผู้แทนองค์กรประเภทต่างๆ ในชุมชน โดยให้อิสระในการตัดสินใจทั้งด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การเงินและพัสดุ และการบริหารทั่วไป

หลักความเป็นอิสระของสถานศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นตามสภาพความพร้อมและบริบทของแต่ละสถานศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกัน และต้องมีกลไกการสนับสนุนที่ตรงตามความต้องการของสถานศึกษาแต่ละแห่งด้วย ความเป็นอิสระและคล่องตัวทั้งด้านวิชาการ ด้านการเงินและพัสดุ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป ภายใต้หลักความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ ทั้งนี้ จำเป็นต้องจำแนกสถานศึกษาและจัดรูปแบบการบริหารจัดการตามความพร้อม เช่น เป็นสถานศึกษาในกำกับรัฐ (อิสระมาก) สถานศึกษานิติบุคคล (อิสระโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้มแข็ง) สถานศึกษาที่ต้องกำกับ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง (อาจจะรวมเป็นกลุ่มสถานศึกษานิติบุคคล) มุ่งสู่เป้าหมายคุณภาพผู้เรียน สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 จะหมายถึงโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นไปตามหลักการนิติบุคคลของกฎหมายมหาชนที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ มีวัตถุประสงค์ให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระคล่องตัวสามารถบริหารจัดการศึกษาได้สะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ตามแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) คือ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล มีปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จคือมีการบริหารโดยองค์คณะบุคคล พัฒนาและสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมบริหารงานและมุ่งสร้างวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม (Share vision & Share value)

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษา

จากนโยบายรัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดให้มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัยมุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนควบคู่กับการพัฒนาครู เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับบนพื้นฐานการสนับสนุนที่คำนึงถึงความจำเป็นและศักยภาพของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง พร้อมทั้งจัดให้มีมาตรฐานขั้นต่ำของ โรงเรียนในทุกระดับ และสร้างระบบวัดผลโรงเรียนและครูที่สะท้อนความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ที่เกิดกับผู้เรียน คืนครูให้นักเรียนโดยลดภาระงานที่ไม่จำเป็น ภายใต้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดให้รัฐดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้

ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สามารถมุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพตามความพร้อม และกำหนดให้มีแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ประกอบด้วย การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษาโดยให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและการจัดการศึกษา สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2569 ที่กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยให้มีการปรับปรุงแก้ไขและบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปรับบทบาทและภารกิจของรัฐ ความเป็นอิสระและความรับผิดชอบของสถานศึกษา ประกอบกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้มีการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา โดยการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐาน โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อกำหนดให้มีระบบบริหารและการจัดการ รวมถึงการจัดโครงสร้างหน่วยงานให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ สถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัวการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐาน มีระบบการบริหารงานบุคคลโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

นอกจากนี้ยังมีร่างกฎหมายการศึกษาแห่งชาติที่กำลังเข้าสู่การพิจารณาตามกระบวนการนิติบัญญัติได้กำหนดให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของรัฐต้องอยู่บนพื้นฐานความเป็นอิสระในการบริหารสถานศึกษาและการกำหนดวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นคนดี มีวินัย รู้จักสิทธิควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ ภูมิใจและตระหนักในสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักชาติประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต ที่สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลก มีโอกาสพัฒนาความถนัดของตนให้เกิดความเชี่ยวชาญได้ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างผาสุก พัฒนา ฝึกฝน และบำเพ็ญให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่ดีก่อเกิดเป็นสมรรถนะที่นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและการทำงานได้อย่างบูรณาการกันตามระดับช่วงวัย มีมาตรการในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ สำหรับสถานศึกษาแต่ละระดับหรือแต่ละขนาดที่มีความพร้อมแตกต่างกันอาจมีความอิสระที่แตกต่างกันได้ทั้งความเป็นอิสระในการบริหารสถานศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การบริหารการเงินและการใช้จ่ายเงิน และการบริหารงานบุคคล โดยรัฐต้องจัดสรรให้ไม่ต่ำกว่าจำนวนเงินขั้นต่ำในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาโดยให้จัดสรรให้เป็นเงินอุดหนุนทั่วไปที่ไม่กำหนดวัตถุประสงค์จำนวนเงินขั้นต่ำดังกล่าวไม่รวมถึงงบประมาณสำหรับเป็นเงินเดือนหรือค่าจ้างและค่าที่ดินหรือสิ่งก่อสร้าง การกำหนดจำนวนเงินขั้นต่ำในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐให้กำหนดตามขนาด ที่ตั้ง ประเภท และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา และให้พิจารณาทบทวนทุกสามปีและให้จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอีกส่วนหนึ่งตามความจำเป็น ทั้งนี้อาจจัดให้มีระเบียบว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุที่ใช้จากรายได้ของสถานศึกษาขึ้นเป็นการเฉพาะสำหรับสถานศึกษาก็ได้ โดยระเบียบดังกล่าวต้องมีความยืดหยุ่น คล่องตัว โปร่งใส และก่อให้เกิดความเป็นอิสระ

แก่สถานศึกษาและอาจกำหนดให้สถานศึกษาแต่ละประเภทและแต่ละพื้นที่มีระเบียบที่แตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับความจำเป็นหรือให้มีความแตกต่างกันระหว่างการจัดซื้อจัดจ้างจากรายได้

แนวทางการส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษา

จากหลักการ แนวคิด นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดแนวดำเนินงานและการปฏิบัติของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ โดยเริ่มจากระดับนโยบาย ระดับพื้นที่และระดับสถานศึกษารายละเอียดมีดังนี้

1. ระดับนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายให้มีการดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาโดยการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐาน และมอบหมายสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่มีสถานศึกษาในกำกับจัดทำแผนการดำเนินงานที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง อาจมีคณะกรรมการเป็นการเฉพาะ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเป็นสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระโดยมีโครงการนำร่อง เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เสนอคณะกรรมการสภาการศึกษาให้ความเห็นชอบและเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ดำเนินการต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาหรือคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายดำเนินการร่างหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเป็นสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระโดยยึดหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการ เน้นหลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ จัดประเภท ขนาด และระดับการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวิธีการบริหารจัดการที่ทำให้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ รวมถึงแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานระดับพื้นที่ในการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรและการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะดำเนินการให้สำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการจัดสรรงบประมาณโดยตรงไปยังผู้เรียนและการจัดสรรเงินขั้นต้นหรืองบประมาณของสถานศึกษาแต่ละประเภทที่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ในลักษณะของเงินอุดหนุนทั่วไปที่ไม่กำหนดวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะเพื่อให้สถานศึกษาบริหารได้คล่องตัว พร้อมกับการวิเคราะห์กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเพื่อเสนอให้แก้ไขปรับปรุงต่อไป

หน่วยงานส่วนกลางที่มีสถานศึกษาในกำกับได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (ยังไม่รวมสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน) ดำเนินโครงการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา โดยจัดประเภท ขนาด ระดับของสถานศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารและการจัดการสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระ เช่น โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ (ความพร้อมสูง) โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค เป็นต้น และคัดสรรหรือคัดเลือกสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้าร่วมโครงการ พร้อมจัดประชุมชี้แจงเตรียมความพร้อมให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติของหน่วยงานระดับพื้นที่ (ระดับจังหวัด) และสถานศึกษาที่พร้อมจะเข้าร่วมดำเนินการ

2. ระดับพื้นที่ เน้นระดับจังหวัดตามแนวคิดการบริหารเชิงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็งและเป็นเอกภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาในระดับจังหวัดและสอดคล้องเหมาะสมกับการบริหารราชการแผ่นดินที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการระดับจังหวัด ปัจจุบันคือคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ดำเนินการร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาและประธานอาชีวศึกษาจังหวัด เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกันที่จะพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระตามโครงการ อาจให้มีคณะกรรมการบริหารโครงการในระดับจังหวัดเพื่อรับผิดชอบดำเนินการเป็นการเฉพาะก็ได้

คณะกรรมการบริหารโครงการหรือหน่วยงานทางการศึกษาระดับจังหวัดร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาที่ร่วมโครงการ วิเคราะห์และจัดประเภท ขนาดและระดับสถานศึกษาที่มีลักษณะตรงกับรูปแบบที่กำหนดประกาศเป็นสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระ (นาร่อง) ร่วมกันวิเคราะห์และจัดทำขอบข่ายงานพร้อมบทบาท หน้าที่และอำนาจการตัดสินใจและความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา และสถานศึกษานำไปจัดทำแผนปฏิบัติการโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมจัดทำเพื่อใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษาต่อไป พร้อมกับการจัดทำแนวทางการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานระดับจังหวัดที่เน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาได้บริหารโดยอิสระคล่องตัวตามขอบข่ายงานของสถานศึกษาแต่ละรูปแบบ มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะและรายงานความก้าวหน้าไปยังหน่วยงานระดับนโยบายต่อไป

3. ระดับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการคัดสรรเข้าร่วมโครงการหลังจากเข้ารับการพัฒนาและมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระแล้ว จัดประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดอบรมหรือพัฒนาครูให้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะครูมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับการเรียนรู้ โดยมีหลักสูตร สื่อ และแหล่งเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารจึงต้องส่งเสริมครูให้ได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านหลักสูตร นวัตกรรม การพัฒนาและการใช้ระบบ E-learning และสมรรถนะด้านการสื่อสาร พัฒนาสู่การเป็นมืออาชีพ ครูยุคใหม่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากการสอนหนังสือเป็นบทบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้ และเกิดการเรียนรู้ บทบาทเป็นผู้สร้างแรงกระตุ้นจิตใจ (Motivation) ให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจ (Inspiration) มุ่งมั่นสู่เป้าหมายชีวิต และบทบาทของการให้คำแนะนำปรึกษา (Coaching) ช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยใช้นวัตกรรม (Innovation) ที่หลากหลาย และจัดบรรยากาศให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ตามความถนัดและความสนใจ ดังนั้นครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญ ทั้งด้านสาระความรู้ หลักสูตรและเทคนิควิธีสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะและมีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ 3 ด้าน คือ เป็นผู้เรียนรู้ (Learner Person) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-creator) และพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) ถ้าเป็นครูระดับประถมศึกษาต้องมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะบริหารจัดการตนเอง ดูแลสุขภาพทั้งกายและจิตของตนเอง เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ฝึกการสังเกตและใฝ่รู้ มีทักษะในการเรียนรู้ รู้จักและรู้เท่าทันในการใช้เทคโนโลยีสืบค้นหาความรู้ รู้จักคิดและกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล รู้จักการวางแผนล่วงหน้า รู้จักวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา รักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีทักษะในการอ่าน เขียน และใช้ภาษาไทย มีความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาการคำนวณ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในชีวิตประจำวัน มีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชนชาติไทยและประเทศเพื่อนบ้าน มีความรู้ในภาพกว้างของโลกและพัฒนาการของเทคโนโลยี รักษามรดกชาติและสิ่งแวดล้อม และเริ่มหาช่องทางในการประกอบอาชีพ

ครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาสุขภาพกาย ควบคุมอารมณ์ เข้าใจในพัฒนาการของสมองวัยรุ่น รับผิดชอบที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้ความถนัดและเชื่อมั่นในความสามารถของตน เรียนรู้ที่จะตัดสินใจและวางแผนชีวิต ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตที่ซับซ้อนขึ้น ยึดมั่นในจริยธรรม เชื่อมั่นและเข้าใจการอ้างความเป็นไทย สามารถสื่อสารภาษาไทยที่สมบูรณ์ รู้และเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้ ซาบซึ้งในความงามของศิลปะและธรรมชาติ เรียนรู้การดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใฝ่รู้และมีทักษะในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของโลก ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ สามารถคิดในเชิงสังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านช่องทางต่างๆ ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อในการเรียนรู้ เข้าใจในพื้นฐานเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเงิน มีความรู้ในศาสตร์และมีสมรรถนะ สามารถเลือกเส้นทางการศึกษาต่อหรือเส้นทางอาชีพและการทำงานได้

ครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ในสาระวิชาที่รับผิดชอบ และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักดูแลตนเอง มีทักษะแสวงหาความรู้และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต มีความรู้พื้นฐานด้านการประกอบอาชีพ หรือริเริ่มประกอบกิจการของตนเอง รู้หลักต้นทุนและการตลาดเบื้องต้น รู้จักใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของตน

ครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษาต้องมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ในสาระวิชาที่รับผิดชอบและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ เป็นพลเมืองที่ทำประโยชน์ให้ประเทศชาติ เคารพกฎกติกา มีความกล้าหาญที่จะแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาของบ้านเมืองและสังคม มีทักษะในการค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม แก้ไขอุปสรรคหรือสถานการณ์ที่เลวร้ายได้ มีความรู้ในภาษาต่างประเทศในระดับที่ใช้ประกอบอาชีพได้ และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนศึกษา สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ หรือสร้างความรู้ใหม่ขึ้นได้

ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงแล้วยังต้องมีความรู้และทักษะการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสามารถทำงานเป็นทีมและสร้างทีมงานได้ มีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จากการจัดการเรียนการสอนและตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทั้งการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสื่อสาร และความร่วมมือ มีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทั้งการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และใช้เทคโนโลยีได้ สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้อย่างดีด้านการเรียน (Learning Management System) และด้านการสอนของครูโดยการนำระบบการบริหารที่ทันสมัย(E - Administration)มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินการตามแนวทางการส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษา

การดำเนินการตามแนวทางการส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษามีอำนาจการตัดสินใจและคล่องตัวบนพื้นฐานความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ตามแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับนโยบาย ระดับพื้นที่และสถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา โดยใช้จังหวัดเป็นฐาน และมอบหมายสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่มีสถานศึกษาในกำกับจัดทำแนวทางการดำเนินงานที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเป็นสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระ โดยมีโครงการนำร่องสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมเพื่อให้คณะกรรมการสภาการศึกษาให้ความเห็นชอบ

3. คณะกรรมการเฉพาะกิจดำเนินการร่างหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเป็นสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระโดยยึดหลักการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการ เน้นหลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ จัดประเภท ขนาด และระดับการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวิธีการบริหารจัดการที่ทำให้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ รวมถึงแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานระดับพื้นที่ในการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรและการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะดำเนินการให้สำเร็จ

4. จัดทำแนวทางและวิธีการจัดสรรงบประมาณไปยังผู้เรียนโดยตรงและการจัดสรรเงินขั้นต้นหรืองบพื้นฐานของสถานศึกษาแต่ละประเภทที่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ในลักษณะของเงินอุดหนุนทั่วไปที่ไม่กำหนดวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะเพื่อให้สถานศึกษาบริหารได้คล่องตัว พร้อมกับการวิเคราะห์กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเพื่อเสนอให้แก้ไขปรับปรุงต่อไป

5. คณะกรรมการเฉพาะกิจเสนอหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเป็นสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระและแนวทางการจัดสรรงบประมาณไปยังผู้เรียนโดยตรงและการจัดสรรเงินขั้นต้นหรืองบพื้นฐานของสถานศึกษาแต่ละประเภท ในลักษณะของเงินอุดหนุนทั่วไปที่ไม่กำหนดวัตถุประสงค์ พร้อมแนวทางการแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้คณะกรรมการสภาการศึกษาเห็นชอบและนำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติต่อไป

6. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินโครงการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา โดยจัดประเภท ขนาด ระดับของสถานศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารและการจัดการสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระที่เหมาะสม พร้อมคัดสรรสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้าร่วมโครงการ จัดประชุมชี้แจงเตรียมความพร้อมให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติของหน่วยงานระดับจังหวัดและสถานศึกษาที่พร้อมจะเข้าร่วมโครงการ

7. คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ดำเนินการร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาและประธานอาชีวศึกษาจังหวัด เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกันที่จะพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระตามโครงการ โดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการในระดับจังหวัดเป็นการเฉพาะเพื่อรับผิดชอบดำเนินการ

8. คณะกรรมการบริหารโครงการร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาที่ร่วมโครงการ วิเคราะห์และจัดประเภท ขนาดและระดับสถานศึกษาที่มีลักษณะตรงกับรูปแบบที่กำหนดประกาศเป็นสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระ (นาร่อง) พร้อมจัดทำขอบข่ายงานบทบาท หน้าที่และอำนาจการตัดสินใจและความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา พร้อมจัดทำแนวทางการดำเนินงานตามของหน่วยงานระดับจังหวัดตามบทบาทหน้าที่ เน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาได้บริหารโดยอิสระคล่องตัวตามขอบข่ายงานของสถานศึกษา แต่ละรูปแบบ มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะและรายงานความก้าวหน้าไปยังหน่วยงานระดับนโยบาย

9. สถานศึกษาที่ร่วมโครงการจัดทำแผนปฏิบัติการโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมจัดทำเพื่อใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาที่มีความเป็นอิสระและจัดทำคำของบประมาณพื้นฐานประเภทอุดหนุนทั่วไปที่ไม่กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดอนุมัติ

10. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการคัดสรรเข้าร่วมโครงการเข้ารับการพัฒนาศมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการบริหารและการจัดการศึกษาที่มีความเป็นอิสระโดยเฉพาะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทักษะการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทักษะการทำงานเป็นทีมและสร้างทีมงาน และความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานตามโครงการ และจัดประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาที่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดอบรมหรือพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการจัดการกระบวนการเรียนรู้

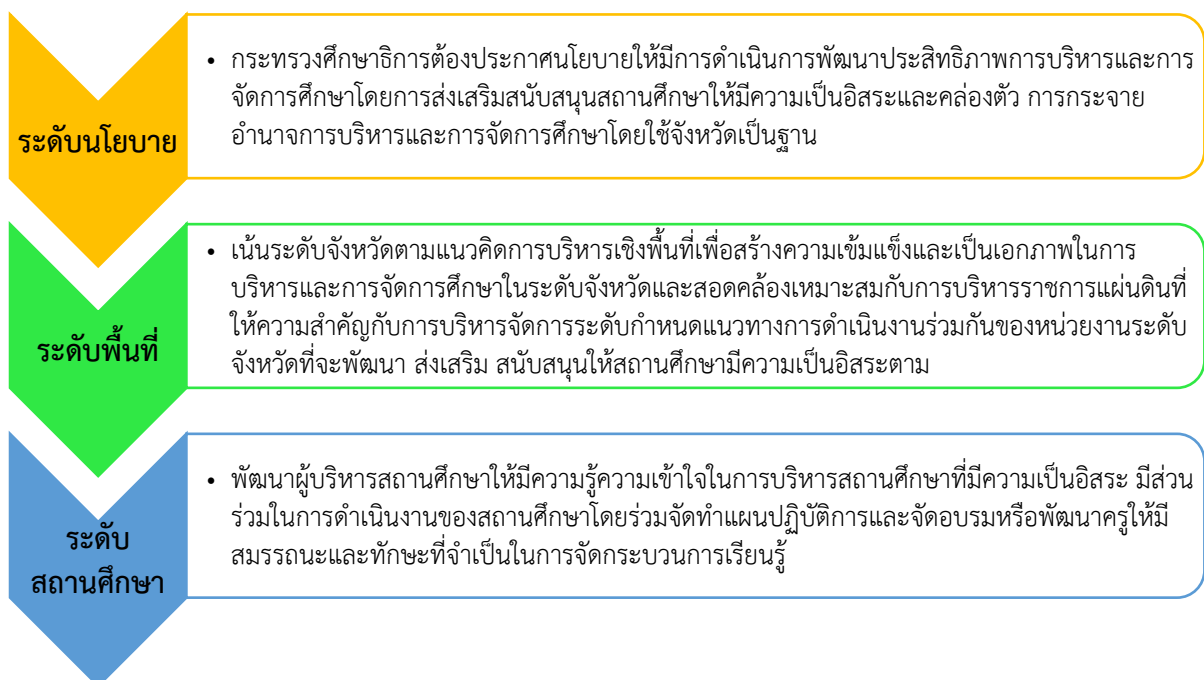
เงื่อนไขความสำเร็จของการส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษาที่กล่าวมาจำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผลเพื่อนำมาวิเคราะห์และขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่นๆ และเสนอปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทสรุป

แนวทางการส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษา ควรมีการดำเนินงานและการปฏิบัติของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ โดยเริ่มจาก 1) ระดับนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายให้มีการดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาโดยการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐาน และมอบหมายสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่มีสถานศึกษาในกำกับจัดทำแนวทางการดำเนินงานที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง อาจมีคณะกรรมการเป็นการเฉพาะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเป็นสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระโดยมีโครงการนำร่องเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เสนอคณะกรรมการสภาการศึกษาให้ความเห็นชอบและเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ดำเนินการต่อไป 2) ระดับพื้นที่ เน้นระดับจังหวัดตามแนวคิดการบริหารเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและเป็นเอกภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาในระดับจังหวัดและสอดคล้องเหมาะสมกับการบริหารราชการแผ่นดินที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการระดับจังหวัด ปัจจุบันคือ

คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ดำเนินการร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาและประธานอาชีวศึกษาจังหวัด 3) ระดับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการคัดสรรเข้าร่วมโครงการหลังจากเข้ารับการพัฒนาและมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระแล้ว จัดประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดอบรมหรือพัฒนาครูให้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะครูมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับการเรียนรู้ โดยมีหลักสูตร สื่อ และแหล่งเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารจึงต้องส่งเสริมครูให้ได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านหลักสูตร นวัตกรรม การพัฒนาและการใช้ระบบ E-learning และสมรรถนะด้านการสื่อสาร พัฒนาสู่การเป็นมืออาชีพ ครูยุคใหม่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากการสอนหนังสือเป็นบทบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้ และเกิดการเรียนรู้ บทบาทเป็นผู้สร้างแรงกระตุ้นจิตใจ (Motivation) ให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจ (Inspiration) มุ่งมั่นสู่เป้าหมายชีวิต และบทบาทของการให้คำแนะนำปรึกษา (Coaching) ช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยใช้นวัตกรรม (Innovation) ที่หลากหลาย และจัดบรรยากาศให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ตามความถนัดและความสนใจ ดังนั้นครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญ ทั้งด้านสาระความรู้ หลักสูตร และเทคนิควิธีสอน สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **รายงานเฉพาะเรื่องที่ 10 การปรับโครงสร้างในระบบการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **รายงานพันธกิจปฏิรูปการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **รายงานพันธกิจปฏิรูปการศึกษาไทย สรุปรายงานสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ดิเรก พรสีมา และคณะ. (2553). **รายงานการวิจัยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135 ตอนที่ 24 ก. วันที่ 6 เม.ย. 2561.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 136 ตอนที่ 51 ก. วันที่ 18 เม.ย. 2562.
- พิณสุตา สิริธรรังศรี และคณะ. (2549). **รายงานการวิจัยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82ก 13 ต.ค. 2561. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2557). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา (Thailand Education Reform Model :TERM)**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (เอกสารอัดสำเนา).
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2564). **แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21**. (เอกสารอัดสำเนา)
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2557). **รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบและกลไกการส่งเสริมการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2558). **รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). **กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). **รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **บทบัญญัติการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ (OEC Forum) ครั้งที่ 15 เรื่องรัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา วันที่ 30 ม.ค. 2560.

-
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **สภาวะการศึกษาไทย ปี 2558-2559: ความจำเป็นของการแข่งขันและการกระจายอำนาจในระบบการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: เซ็นจูรี่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **การศึกษาแนวโน้มความต้องการกำลังคนโดยยึดพื้นที่เป็นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561**. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2558). **ยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.